

זכרון עולם

האשה
החשובה ודפית
צדקה וחסד

מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

מאורות
הדף היומי
עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד

משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, כ"ז תשרי תשפ"ו **מסכת זבחים ל"ה-מ"א ♦ טהרות ו', י' - ז', ד'** **גלין מס' 1378**

השבוע בגלין

♦ הנחת תפילין של ראש לאחר טבילה

♦ דבר לח אינו חוצץ

♦ דין מיוחד בבגדי כהונה ובתפילין - עליהם להיות מונחים על הגוף

♦ כריכת רצועות התפילין על רצועת שיעור עשויה עור

♦ מדוע בירושלים נהגו לאכול את הבשר לפני המרק

♦ הבדלים מהותיים בין שני המזבחות

♦ מחשבה ודיבור, שניהם יחד וכל אחד לחוד

♦ יציקת המחשבה לדיבור

♦ יוזמתו של האדמו"ר מלובלין זצ"ל - כל יהודי יתחייב לפני הרב

♦ ששת השמות של שני המזבחות על שום מה

ניתן לקבל את הגלין בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

בהונג קונג הצטרפתי לשיעור "הדף היומי"

כסא ריק ניצב ליד הרב יג. בעת אמירת שיעור "הדף היומי". "זה כסא לאורחים", הוא אומר בחיוך. "כל יהודי שלראשונה משתתף בשיעור "הדף היומי", מוזמן אחר כבוד ל"מזרח". רעיון.

"ראה", הוא ממשיך, "יהודי מגיע ללמוד תורה. הוא משכיל להבין, כי השעות המרכזיות את חייו של האדם מאת הקב"ה, ויש לעשות בהן כרצונו, ללמוד תורה ולקיים מצוות ומעשים טובים. כלום, רשאי אני להשאיר אדיש כלפיו? עלי לבדו, להוקירו ולהעריכו על מאמציו ועל טרחתו". צדק. תוך כדי שיחתנו נזכר איש ישיב באחד מן "האורחים" שהוזמן לשבת על הכסא, ואשר שוכנע להתמיד להשתתף בשיעורי "הדף היומי" בעקבות סיפור מרתק שהשמיע מגיד השיעור באזניו באותו יום. הלה, האורח, אדם עסוק ביותר. לבריתות של נכדיו הוא מופיע, רק לאחר קבלת איתות סלולארי מן השטח כי הטקס עומד להתחיל. הוא מרוויח כסף רב, וגם תורם סכומים נכבדים מאד, אבל זה כבר סיפור אחר.

כמו כוונתי לישב בכסא ה"אורח". כל העת נשאתי תפילה חרישית לבורא עולם, כי יתן בפי את המילים הנכונות שישכנעו אותו לקבוע עיתים לתורה, ואכן, לקראת סיום השיעור נזכרתי ב"סיפור עממי".

★ ★ ★

דף לה/א לחין אין חוצצין

הנחת תפילין של ראש לאחר טבילה

נמסר בשם השל"ה הקדוש, כי טרם הנחת תפילין של ראש, יש לרחוץ את מקום הנחת התפילין. יש המשערים ("שערי תשובה" סימן כ"ז ס"ק ה') כי הורה כן מפני המנהג לקום בחצות הלילה לאמירת "תיקון חצות", תוך שמניחים אפר על המקום המיועד להנחת התפילין. גם החיד"א ("ברכי יוסף" שם ס"ק ח'), מביא את דברי השל"ה הקדוש ומוסיף, כי לאחר רחיצת המקום יש לנגב טרם הנחת התפילין. זאת, בהתאם לדעת הרא"ש, כי כשם שאסורה החציצה בין גוף הכהן לבגדי הכהונה שעליו, כך אסורה החציצה בין התפילין לגוף האדם [הרחבנו בנושא בזבחים דף ט/א מאמר "להניח תפילין על הכובע"].

דבר לח אינו חוצץ: לומדי הדף היומי תמהים בוודאי, שהרי מפורש בסוגייתנו, כי מים אינם חוצצים! שהנה, מבואר בגמרתנו, שהכהנים, אשר הלכו בבית המקדש ללא מנעלים, כדי שלא תהא חציצה בין כפות רגליהם לקרקע המקדש, התהלכו על רצפת העזרה גם בעודה רטובה מדם הקרבנות ולא חששו לחציצה, משום ש"לחין אין חוצצין". הרי שכל דבר לח אינו חוצץ, ואם כן, מדוע יש לנגב את השערות, מה חשש יש בחציצת המים שבין התפילין לראש?

קושיה מעין זו הוצבה גם לפתחו של ה"משנה למלך" (רמב"ם הל' עבודת יום הכיפורים פ"ב הל' ב'), הכותב, כי המשנה המתארת שבים הכיפורים הכהן הגדול **"נסתפג"** לאחר טבילתו, אינה מספרת סיפור בעלמא, אלא חובה עליו לספוג את הרטיבות מגופו, שאם לא כן, המים שעל גופו יחצצו בינו ובין בגדי הכהונה שעליו. לכאורה, הרי "לחין אין חוצצין"?

דין מיוחד בבגדי כהונה ובתפילין - עליהם להיות מונחים על הגוף: בעל ה"ברכי יוסף" (שם) מפלס דרך חדשה להבנת דברי הרא"ש. אכן, מים אינם חוצצים. אולם, כאשר הרא"ש פסק, כי לגבי תפילין, כמו גם לגבי בגדי כהונה, יש איסור חציצה בינם לבין הבשר, אין כוונתו לחציצה המקובלת, כי אם לדין מיוחד התקף בבגדי כהונה ובתפילין בלבד - "על בשרו" בבגדי כהונה, ו"על ידו ו"בין עיניו" בתפילין. לאמר, התורה דורשת **מגע** בין גוף הכהן לבגדי הכהונה, ובין גוף האדם לתפילין. מעתה, אמנם, נוזלים אינם חוצצים, ולפיכך, דם הקרבנות אינו חוצץ בין כף רגלו של הכהן לרצפת העזרה, אך המים מונעים מבגד הכהונה להחשב כמי שמונח **"על בשרו"** של הכהן, והם גם מונעים מן התפילין להחשב כמונחות על העור.

זעילוי נשמת

מרת **נאוה בראל** ע"ה
ב"ר חיים ז"ל
נלב"ע ל' בתשרי תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **חיה רחל וינברג** ע"ה
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
נלב"ע כ"ט בתשרי תשמ"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידיו
הר"ר **מנחם וינברג** ומשפ' שיחיו בני ברק

זעילוי נשמת

הר"ר **יהושע וייסנר** ז"ל
ב"ר חיים צבי ז"ל
נלב"ע ב' בחשוון תשע"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י חתנו ידידו
הר"ר **זאב סלומון** ומשפ' שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת
הר"ר **שמעון יסלזון** ז"ל בן החבר שמואל ע"ה נלב"ע ה' מרחשוון תשנ"ו
וזוגתו מרת **לינה קריינלה** ע"ה בת ר' אריה פורכתימר ע"ה נלב"ע כ"ו בתשרי תשנ"ט
תנצב"ה
הונצחו על ידי ילדיהם שיחיו

המותר לכרוך רצועת תפילין תחת תפילין של יד? להגדרה חדשה זו השלכות רבות, בין היתר לעניין "מין במינו אינו חוצץ", כגון, הנוטל את לולבו האגוד והתברר לו, כי מספר עלים נשרו ומצויים בין ידו ללולב, אינו צריך לסלקם, משום שהם ממין הלולב, ואינם חוצצים בין ידו ללולב - "מין במינו אינו חוצץ". לאור כלל זה, ניתן להכשיר את הנחת התפילין של אותם הנוהגים לכרוך את רצועת תפילין של יד תחת תיתורת התפילין המונחת על קיבורת היד, שהרי, רצועת התפילין היא ממין התפילין ואינה חוצצת בין התפילין לבשר. אולם, אחר שנוכחנו לעיל, כי יש צורך שהתפילין יהיו **על הבשר**, אם כן, רצועת התפילין מונעת מן התפילין להיות על הבשר, והיא מהווה חציצה. פוסקים רבים מכריעים לחומרא (ראה שו"ת "אבני נזר" או"ח סימן י"ד, שו"ת "טוב טעם ודעת" להגר"ש קלוגר ח"א סימן רמ"ה), וה"משנה ברורה" (הל' תפילין סימן כ"ז ס"ק י"ד) פוסק, כי לכתחילה נכון להחמיר שלא לכרוך את הרצועה תחת התפילין.

כריכת רצועות התפילין על רצועת שיעון עשויה עור: לכאורה, אין צורך להסיר שיעון בעל רצועת עור מן היד בעת כריכת רצועות התפילין על היד, שהרי רצועת השיעון ורצועת התפילין עשויות עור, ו"מין במינו אינו חוצץ", אם כי יש להקפיד שרצועת התפילין לא תהיה כרוכה על לוח המחוגים של השיעון. אולם, אחר שלמדנו כי התפילין צריכות להיות "על בשרו", לא תועיל לו רצועת העור של השיעון, מאחר שלמעשה התפילין אינן על בשרו (שו"ת "דוב מישרים" ח"ב סימן ל"ז ועיין "פרי מגדים" ב"משבצות זהב" סימן כ"ז ס"ק ד').

הגאון מטשעבין זצ"ל, מוסיף וכותב, כי במקרה זה, לכל הדעות לא תועיל סברת "מין במינו אינו חוצץ", משום שרצועת התפילין קדושה היא, ורצועת השיעון חולין היא, ולפיכך, שתי הרצועות אינן נחשבות כ"מין" אחד [ועיין שם גם מה שהעיר בעיקר דברי בעל ה"ברכי יוסף"].

דף לה/א השוחט את הזבח לאכול כזית מן העור ומן הרוטב

מדוע בירושלים נהגו לאכול את הבשר לפני המרק

במשנתנו נאמר: "השוחט את הזבח לאכול כזית מן העור ומן הרוטב... חוץ לזמנו וחוץ למקומו... ואין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא". כלומר, הכהן השוחט קרבן מתוך מחשבת "פיגול", היינו, שאמר בעת השחיטה כי בשר הקרבן יאכל חוץ למקומו או חוץ לזמנו, הקרבן נפסל. אולם, אם הוא אמר כן לגבי חלקים שוליים מן הקרבן, כגון, העור, הרוטב, עצמות ועוד, אשר ניתן לאוכלם, אך אין הם עיקר המאכל, לא פסל בכך את הקרבן, וכפי שכותב הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין פ' י"ד הל' ז'): "כל אלו אינן חשובין לענין מחשבת הקרבנות, והרי הן כדבר שאין ראוי לאכילה". כמו כן, האוכל "נותר", היינו, בשר הקרבן שנותר מעבר לזמן הקבוע לאכילתו, חייב כרת. לא כן, האוכל מן הרוטב ומשאר חלקי הקרבן המנויים במשנה שהשתיירו.

את בשר הקרבנות שנאכלו, ניתן היה לבשל, לשלוק או לצלות (משנה להלן ז/ב), שלא כקרבן הפסח, שדינו בצליה בלבד. כאשר הבשר נשלק או נצלה, נוצר רוטב, או "מרק" בלשון הרמב"ם (שם), ועל רוטב זה אין חייבים משום פיגול או נותר. יש אף המדייקים ברמב"ם (שם), כי לא זו בלבד שהאוכל רוטב "נותר" אינו חייב כרת, אלא שאף אין כל איסור להותיר מן הרוטב, כי אם מן הבשר (עיין "קרבן אורה", "תורת זאב" סימן י"ח).

מכך מסיקים האחרונים, כי הרוטב ושאר החלקים הנמנים במשנתנו, אינם נכללים במצוות אכילת הקרבן! (עיין שו"ת "בית יצחק" יו"ד סימן קס"א אות ג', וסימן ק"י אות ד' שמיישב בכך קושיה עצומה של בעל ה"חוות דעת" סימן צ"ה סעיף ד', על תוס' להלן ז/א) ואכן, כך כתב הרא"ש (נזיר מה/ב).

משהגענו עד הלום, לא נמנע מלהזכיר את המנהג הירושלמי להגיש בסעודה את בשר העוף או את בשר הבקר לפני המרק [יש מוסרים, שמנהג זה החל לפני כמאה שנה, ונועד למנוע אכילת מרק בשרי שתתגלה בו "שאלה" לאחר מכן, ראה "ירושלים של מעלה" ח"ג עמ' 55-56]. יש לשער, כי בזמן שבית המקדש עמד על מכונו, רוב השוהים בירושלים נהגו כן. שהנה, מאחר שבעל הקרבן ניצב ליד בשר קרבנו בדריכות לסיים את אכילת הבשר במועד הקבוע לו, מסתבר, שתחילה הוא הזדרז לאכול את בשר הקרבן שעליו יש דין "נותר", ורק לאחר מכן הוא נפנה לאכול את הרוטב, ה"מרק", שאין כלל מצווה לאוכלו, ואין כל חיוב על אכילתו לאחר זמנו.

מאחר שרש"י (פסחים ז/א, ב"מ כו/א) כותב, כי **רוב** הבשר שבירושלים, מקורו בבשר קרבן שלמים, נמצא, שרוב השוהים בירושלים הקפידו לאכול את הבשר לפני המרק... ("תורת זאב" שם).

דף לו/ב כל הניתנין על מזבח החיצון

ששת השמות של שני המזבחות על שום מה

שני מזבחות נצטווה משה רבינו לעשות ולהעמיד במשכן. הראשון (שמות כז/א-נ): "ועשית את המזבח עצי שטים... וצפית אותו **נחשת**", והשני (שמות ל/א-ז): "ועשית מזבח מקטר קטרת... וצפית אותו זהב **טהור**". בבית המקדש לא נבנה מזבח נחושת, כי אם מזבח אבנים, אך מזבח הזהב נותר על היכנו.

הבדלים מהותיים בין שני המזבחות: מלבד היותם בנויים מחומרים שונים, קיימים בין שני המזבחות הבדלים מהותיים ביותר. מזבח הנחושת היה ממוקם מחוץ להיכל, ואילו מזבח הזהב

יהודה היה ה"מח", שלמה היה איש יחסי ציבור, מן המעולים שבהם, וחצקל היה קושר את הקצוות. יחד, הם היו צוות מנצח, שריחף בכל העולם והפעיל בכל פעם לפיסגה כלכלית חדשה. שלמה היה נפגש עם אנשי עסקים ורוכש את אמונם המלא. לאחר מכן היה מציג בפניהם את יהודה שטווה מארג הברקות שעשויות היו להכניס לשותפים לשיחה ממון רב, וחצקל המעשי, ישב ודן אתם על כל פרט ופרט, מוריד קצת פה, מקצץ מעט שם וביחד הרבה **כאוות** יום, שיום שני היה, או שלישי, טסה השלישיה להונג קונג, למרכז העסקים של המזרח הרחוק, שם המתינו להם מנהליה של חברה גדולה, שהתמחתה בייצור הריטי פלסטיק משולבים במתכת. מיד לאחר הנחיתה נחפזו מיועדינו להמלט מבטן המטוס, וחיש קל נבלעו בלימוזינה רחבת ידיים שפלטה אותם בפתחו של בית מלון מפואר במרכז העיר.

תריסר נערי שרות זינקו לקראתם עם כניסתם המרשימה אל המלון, ונטלו מהם את כבודתם. נער שתקן הורה להם ביד מכופפת בלבן לעבר המעלית המפוארת שהובילה היישר אל הסוויטה שבמרומי בית המלון, בקומה השישית. מעלית פרטית, אך ורק לדיירי הסוויטה, לכל יאלצו, חלילה, לכלות את זמנם בחברת אנשים מן השורה.

הסוויטה

אין מילים

כעבור מספר דקות היו השלושה שרועים על מחצלות קש אווריריות במרפסת רחבת ידיים, בעודם משקיפים על האי, אחד האזורים הצפופים ביותר בעולם, ועל מיליוני בני האדם ששעטו מכל עבר לכל כיוון בהגשימים את הציווי האלוהי "בזעת אפך תאכל לחם". חצקל, שידע פרק בהיסטוריה, החל לסקור את תולדותיו המרתקים של האי ושל 236 האיים המקיפים אותו, אך התלהבותו גוועה עד מהרה לנוכח עיניהם העצומות של ידידיו הנאמנים **שמש** חמימה זרחה על האי היפהפה ועל סביבתו הציורית. ה"צוות" היה נתון בעיצומן של ההכנות לקראת הפגישה המכרעת. תרשימים, תזרימים, דו"חות, ממצאים, סקרים, תסקירים, מאזנים, ועוד מסמכים מסוג זה, גדשו את שולחן הקריסטל שחורץ מעשה אומן.

לאחר שעה ניצבו השלושה בפתח בית המשרדים של חברת הריטים גדולה. שלמה שכנע, יהודה הריק, חצקל סידר, יהודה פתח אפיק מחשבה חדש, שלמה הנהן, חצקל הסכים, ההונג קונגים גם כן ובסופו של יום סוכם לשוב ולהפגש למחרת **מותשים**. עייפים, ממוטטים, שחוקים, לאים ויגעיים נכנסה השלישיה בשעת לילה מאוחרת ללובי בית המלון, הערו אל גרונם כוס מים צוננים, והזדרזו לעבר המעלית, הפרטית כמובן.

סליחה אדוני. הדובר היה מנהל בית המלון, כך הם למדו מן התג ששל דש הליפתו. הוא דיבר והם סירבו להאמין. אט אט הם הפנו את מבטם לעבר החדרון ששימש לאכסון מדיהם של פקידי הקבלה, והבחינו במזרונים שעל אודותם שח המנהל.

תקלה. תקלה חמורה. המעלית הפרטית שבקה חיים. למען האמת, שח מנהל בית המלון תוך כך קידה עמוקה, אירע לכם נס! לפתע פתאום צנחה המעלית מן הקומה הארבעים. אילו היה מאן דהוא בתוכה, הוא כבר לא היה. תקלה. מעלית אחרת אין, המשיך המנהל, אתם יודעים, לסוויטה יש מעלית פרטית חצקל ניצב בפה פעור, יהודה גירד את פדחתו ושלמה השתדל להביט בנימוס בהונג קונג המבוהל, אשר קד והשתחוה בפניהם לסירוגין, בעוד צבע פניו מחוויר והולך בהתאם לתגובת השלישיה.

שלמה הנהן, חצקל הנהן, יהודה הנהן. עולים. עולים לקומה השישית. לא לנים בלובי. אנשי עסקים מכובדים ישנים בחדר שלהם. נקודה. אם יש צורך להתאמץ, הם יעשו זאת.

תוך חמש דקות הם התארגנו לעליה המפרכת, השילו מעליהם כל חפץ מיותר, חליפות, חגורות, עטים וניירות, ובלחיצת הידיים המשותפת טרם היציאה לדרך, מול עיניהם המערצות של מנהל בית המלון וצוות עוזריו, הציע יהודה, כי "כדי להסיח את הדעת מן הטיפוס המפרך, כל אחד מאיתנו יעסיק את רעיו עשרים קומות, שליש הדרך". יפה.

תחיל אתה חצקל, פנו אליו השניים, בעודם מטפסים במדרגות הקומה הראשונה. אתמול התחלת לספר על הונג קונג, זה דווקא היה מאד יפה, דבר, דבר.

הם היו בקומה החמישית, כשחצקל תיאר לפרטיה את מלחמת האופיום, שהובילה להשתלטות הכתר הבריטי על הונג קונג. נתחים נתחים נפלה הונג קונג לידיהם, המשיך חצקל בקומה האחת עשרה, והכל בשל 21,000 תיבות אופיום שנשרפו בעיר גואנגדו...

הקומה העשרים.

יהודה.

את עשרים הקומות הבאות הם לא היו צריכים לעלות. הם התגלגלו אותם מצחק. יהודה היה איש סיפורת מבטן ומלידה. הוא ידע לתבל מעשיות בהומור ממותל, להכניס את השומעים לאווירת הסיפור, עיירה, כפר, תחנת רכבת, או בית משוגעים, לדבר בשטף ולעצור לפתע. שקט היה משתדר, ובבת אחת נפרץ סכר פיותיהם של המאזינים. הם הבינו.

בקומה השלושים ושמונה הם קרסו תחתם. תחנת ביניים. עצמותיהם איימו להתפרק, פרקי אבריהם זעקו לעזרה, וכפות רגליהם נילשו עד דק.

יהודה הנהן, חצקל הנהן, שלמה הנהן, קמים. ממשיכים.

הקומה הארבעים.

שלמה.

אני אספר לכם מעשיות שהסתיימו בכי רע. חצקנו די, בטני כואבת, כעת נעסיק את מחשבתינו בהרהורים נוגים אודות בישי מזל, שמאומה לא עלה בידיהם. בקומה הארבעים וחמש הוא סיים לספר להם על אסיר עולם אשר הזדמנות פז גלגלה את חפירה לידיו. בלילה התחיל האסיר לכרות מנהרה אל החופש. אט אט גדלה המנהרה, הוא דחק בה את ראשו, את פלג גופו העליון, וכעבור זמן לא רב נבלעו מנעליו במנהרה. כל הלילה הוא חפר. ללל הרף, החופש. הנה, הנה, האדמה רכה, הוא מסיים את המלאכה. נרגש ועולז הדף האסיר את העפר שמעליו וגילה לאכזבתו, כי חפר את המנהרה בסיבוב אל תוך חדרו... **אי**, אי, אי ביש מזל שכזה, נקוותה דמעה קלילה בזווית עינו של חצקל, ושלמה החל לתאר את דמותו גונית של גנב העיירה, שיום אחד החליט להג... טוב, לא משנה.

אל תצטער, דחק הרב יג. ביהודי תמים, שהליט את פניו בכפות ידיו למשמע הסיפור על האסיר. זו מעשייה בלבד, זה לא סיפור אמיתי. וחוש מזוה, האסיר הזה היה רוצח מועד.

קומה חמישים ושבע.

קומה חמישים ושמונה.

קומה חמישים ותשע.

דלתות הסוויטה קרצו להם בשבעים עיניים. הידית הזוהרת המתנינה, התחננה, שילחצו עליה ויפתחו בעזרתה את הדלת. יהודה, חצקל ושלמה נשפו עמוקות ופלטו אט אט את האוויר בתחושת הקלה וסיפוק, ולפתע, פניו של שלמה התכרכמו.

מורי ורבות, אמר ביושב. שכחתי לספר לכם את הסיפור האחרון בסדרת בישי המזל.

השתגעתי: זעקו יהודה וחצקל כאחד. בא נעלה כבר לקומה השישים, מי צריך עכשיו סיפורים.

אני מתעקש לספר.

הם כבר ידעו, שעם שלמה לא מתווכחים.

הסיפור האחרון קצר מאד, אבל עצוב עוד יותר, אמר והשתנק.

נו, ספר כבר.

חברי היקרים... הסיפור האחרון הוא עלינו!!!

מה? ???

תנו לסיים, נזף בהם. העפלנו כבר דרך ארוכה, מתוך אתגר, דבקות במשימה וגיבוש חברתי.

הוכחנו לעצמנו ולאחרים, כי אנשים אמיתיים ושפתניים אנחנו, וכזוות, אנו מסוגלים לכל דבר.

נו.

אנו גאים בהישג שזכינו בו בזכות עמידתנו במטרה ואי כניעתנו בפני כל מעצור או מכשול, אך צר לי לבשר לכם, כי...

נו.

שכחנו -- למטה -- את -- ה... מפתח!!!

באותו לילה הם ישנו על הריצפה.

בישי מזל שכחומם. היו צריכים לטפס לקומה השישים כדי לשמוע את הסיפור...

עמד בתוך ההיכל. על מזבח הנחשת הוקרבה עולת התמיד פעמיים ביום, בבוקר ובערב, עליו הוקרבו כל הקרבנות, ועל קרנותיו ועל דפנותיו נזרק דמם. לעומת זאת, על מזבח הזהב הוקטרה הקטורת בבוקר ובערב, ולא הוקרב עליו כל קרבן, ואף לא זרקו עליו דם קרבן, כי אם אחת בשנה, ככתוב (שמות ל"ז): "וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכיפורים", ובמקרים נדירים, כאשר הוקרבה חטאת ציבור, נזרק דמה על מזבח הזהב. גם קדושתם לא היתה זהה. רבי אברהם אבן עזרא כותב (שמות ל"ז), כי מזבח הזהב היה השני בחשיבותו בכלי המשכן לאחר ארון העדות.

שלושה שמות לכל אחד מן המזבחות: שלושה שמות היו לכל אחד מהמזבחות, כפי שכבר מציינת הברייתא (מלאכת המשכן פרק י"א). שניים מן התורה, ושם נוסף מפי חכמי המשנה. זה שציפוי היה זהב טהור, נקרא בתורה (שמות ל"ח) **"מזבח הזהב"** על שם ציפוי, ונקרא (שמות ל"ח) **"מזבח הקטורת"** על שם ייעודו העיקרי - הקטרת קטורת, ובנוסף לכך כינו אותו חכמי המשנה בסוגייתנו ובמקומות נוספים (יומא פרק ב' משנה ג' ועוד), **"מזבח הפנימי"** עקב מיקומו בתוך ההיכל. המזבח אשר צופה בנחושת, מכונה בתורה (שמות ל"ח) **"מזבח הנחשת"**, וכן **"מזבח העלה"** (שמות ל"ח), על שם קרבן העולה שהוקרב עליו בשלמותו [להבדיל משאר הקרבנות, שחלקם נאכל על ידי הכהנים או על ידי בעל הקרבן], וכן כינו אותו חכמי המשנה בסוגייתנו ובמקומות נוספים (יומא פרק ה' משנה ה'), **"מזבח החיצון"** על היותו עומד מחוץ להיכל.

לכל שם תפקיד וייעוד: הגאון רבי שמעון דיסקין זצ"ל, מעניק בספרו "משאת המלך" (על התורה, פרשת תרומה), הסבר נאה ביותר לאופן השימוש של חכמינו בשמותיהם השונים של המזבחות. עיקר שמם של המזבחות, בא להם על שם תפקידם - מזבח הקטורת ומזבח העולה. אולם, כאשר הם הוזכרו בקשר להלכות מסויימות, כינו אותם חז"ל בשם הנוגע במישור לנשוא בו עסקו חכמינו. למשל, במסכת חגיגה (פרק ג' משנה ח') קובעת המשנה: "כל הכלים שהיו במקדש טעונים טבילה, חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת, מפני שהן כקרקע". מאחר שמשנה זו עוסקת בענייני קבלת טומאה, יש צורך לציין את דבר היותם עשויים מתכת, ומן הדין שיקבלו טומאה, אילו לא היה דינם כקרקע. לעומת זאת במשנתנו ובמקומות נוספים העוסקים בזריקת דם הקרבנות על גבי המזבח, כונו המזבחות על שם מיקומם - "מזבח החיצון" ו"מזבח הפנימי". זאת, מאחר שדם שדינו להזרק על המזבח החיצון, ונכנס לפנים - נפסל. לפיכך, בהלכות זריקת הדם צויין מיקומו של המזבח שעליו יש לזרוק את הדם, שהרי ה"פנימי" ו"החיצון" הם מעיקרי כשרותו של הדם [ועיין שם עוד במה שהעיר בלשון המשנה במסכת מנחות מט/א].

מזבח החיצון משכין שלום: נסיים בדברי הריקאנטי (פ' תצוה שם), הכותב, כי מטרתו של מזבח החיצון היא להשכין שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. לפיכך, לא ראוי היה שיצופה זהב ואף לא כסף, מאחר שהללו גורמים לפירוד. אולם, מזבח הקטורת נעשה מזהב, משום שהוא רומז לשכינה, אשר נאמר בה (תהילים מה/ד) "ממשבצות זהב לבושה".

דף מא/ב כגון שנתן את הקומץ במחשבה והלבונה בשתיקה

מחשבה ודיבור, שניהם יחד וכל אחד לחוד

בדפים אלה עוסקים רבות במחשבת "פיגול" ובמחשבת "לשמה". אין אלו ה"מחשבות" היחידות בתורה. במסכת גיטין (לא/א) מבואר, שניתן להפריש תרומה במחשבה בלבד ואין צורך בדיבור לשם כך, שנאמר (במדבר יח/כז) **"ונחשב לכם תרומתכם"**. כן נאמר במסכת שבועות (כו/ב) שניתן לנדור ולנדוב במחשבה בלבד, שנאמר (שמות לה/כב) **"כל נדיב לב"**.

למעשה, מבט קל על מצוות התורה מבהיר, כי מצוות רבות תלויות במחשבה. ציצית, יש לעשות "לשמה", היינו: לטוות את חוטיה ולתלותם בבגד לשם מצוות ציצית. גם מצה, יש לאפות "לשמה", היינו, לשם מצוות מצה, ועוד ועוד. והנה, למרבה הפלא, בשונה מן הנפסק בהפרשת תרומה, פוסק ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן י"א סעיף א'), שבעשיית ציצית אין די במחשבה "לשמה", אלא יש צורך באמירה מפורשת שטוויית החוטים נעשית לשם מצוות ציצית. מדוע? ובכן, מקורה של הלכה זו ברש"י בסוגייתנו, כלהלן לדעת הרמב"ם, עשיית העבודות בקרבן "לשמה" דיה במחשבה בלבד, כבתרומה. אין צורך בדיבור. לפיכך, כדי שקרבן יהא "שלא לשמה" די בכך שהכהן **הרהר** בשעת השחיטה שהקרבן נשחט לשם שלמים ולא לשם עולה, כדי שבעל הקרבן ייאלץ לחזור ולהביא קרבן אחר ("משנה למלך" הל' פסולי המוקדשים פרק י"ג הל' א'). אולם, רש"י (ד"ה "כגון") חולק על כך (וכדעתו מצדדים תוס' ד/ב ד"ה "מחשבה בעלמא" ועוד), ולדעתו יש צורך בדיבור. זאת, מאחר שבפסוק אשר ממנו למדים דין "פיגול" בקדשים מרומז שיש צורך בדיבור, שנאמר (דברים יז/א) **"לא תזבח... שור ושה... כל דבר רע"** (שטמ"ק ב"מ מג/ב, עפ"י דרשת ה"ספרי") [האחרונים מביאים מספר ראיות מן הש"ס לדעתו של רש"י].

מעתה, לפנינו מצוות הפרשת תרומה, אשר לגביה די במחשבה, ומאידיך "לשמה" ו"פיגול" שלגביהם אין די במחשבה בלבד. יש, איפוא, לברר, אם דין כל אותן מצוות שיש לעשותן "לשמה", כדין מצוות תרומה או כדין הקדשים. בספק זה התחבטו רבותינו הראשונים (הובא ב"הלכות קטנות" של הרא"ש, הל' ס"ת סימן ג', ספר "התרומה" סימן קצ"ב), ומכאן הספק פסק ה"שולחן ערוך" לחומרא, שיש צורך גם בדיבור

נוכחנו, איפוא, כי לדעת רש"י, פעמים שהתורה מסתפקת במחשבה בלבד, ופעמים שהיא דורשת דיבור מפורש. נשאלת השאלה, אם ב"לשמה" יש צורך גם בדיבור, מדוע רוב ההתייחסויות במסכת הן לגבי המחשבה דווקא, כגון, "**מחשבין** מעבודה" (י/א), "**מחשבה** פוסלת" (ג/א), "לא יערב בו **מחשבות** אחרות" (כט/א) ועוד.

ציצית המחשבה לדיבור: הגרי"מ עפשטיין זצ"ל ("ערוך השולחן העתיד" סימן קמ"ו) מבאר, כי עיקר ה"לשמה" תלוי במחשבה, כבתרומה, אלא שלגבי קדשים הוסיפה התורה וקבעה, שעל יוצר המחשבה ליצוק אותה לדיבור. אין לפנינו שני דברים נפרדים, אלא אחד - מחשבה, שהיא העיקר, הבאה לידי ביטוי בדיבור. דברי אלו, הוא מסיים, אינם הסבר נאה בעלמא, כי אם בעלי השלכה הלכתית משמעותית ביותר, מאחר שלאור האמור, כהן שיאמר בפיו כי הוא מפגל את הקרבן, אך באותה שעה יהרהר בדבר אחר, לא פיגל בכך את הקרבן, כיוון שאת העיקר, את המחשבה, הוא לא ביצע [עיין שם סעיף ח' שר"ל, שגם הרמב"ם אינו חולק ע"ד רש"י ותוס'. אולם, דעת שאר האחרונים אינה כן, ועיין שו"ת "מנחת ברוך" סימן א' ובמש"כ שם בענף ד'].

דף מא/ב על דעת ראשונה הוא עושה

יוזמתו של האדמו"ר מלובלין זצ"ל - כל יהודי יתחייב לפני הרב

בדף הראשון של המסכת התודענו לכלל "כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה". לאור כלל זה מבארת סוגייתנו, כי כהן שחשב מחשבת פיגול [הפוסלת את המנחה] בעת קמיצת המנחה בידו, ובשעת הקטרותה - שתק, גם הקטרותו מפוגלת, משום ש"כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה". היינו: מאחר שתחילה קמץ בפיגול, גם אם שתק לאחר מכן, מן הסתם מחשבתו נותרה כשהיתה בשנת תרפ"ד, לפני שבעים ותשע שנים, העלה האדמו"ר מלובלין, רבי אלתר עזריאל מאיר איגר זצ"ל, הצעה מהפכנית שנועדה להציל את המון העם ממכשולות איסורי ריבית. ב"הצעה לגדולי הדור" שהתפרסמה ב"קובץ דרושים" בהוצאת "אגודת הרבנים בפולין" (כרך א' ח"ב), הוא ביקש ליזום תקנה, שכל יהודי יתחייב בפני רב עירו, כי כל עסקאותיו, מעתה ועד עולם, יחולו לפי תנאי "היתר עסקה". תקנתו נחשבה חדשנית, בעיקר בשל הקושי ליצור רצף בין התחייבותו בפני רב העיר, עד למועד ביצוע העסקה. האדמו"ר מצא לכך מספר סימוכין בסוגיות מורכבות בש"ס, אחת מהן היא סוגייתנו, אשר בה מבואר כי "כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה", ממילא, כל עסקאותיו של המתחייב יחולו לפי דעתו, כפי שהביעה לפני הרב [על פרטי וכללי היתר עסקה, ראה בהרחבה ב"מאורות הדף היומי" כרך ה' מסכת בבא מציעא דף סח/א].

גדולי הדור מכל קצוי תבל, נדרשו לסוגיה זו ופרסמו את דעתם בכרכים הבאים של "קובץ דרושים", והמשיא ומתן ההלכתי התרחב והלך, עד שחלק מן התשובות נדפסו ביוזמת האדמו"ר מלובלין, בספר "תקנת רבים" בשנת תר"צ. כמה מגדולי פולין, ביניהם הגאון מלובלין רבי אליהו קלאצקין, הגאון רבי מאיר אריק, המהר"ש ענגיל, האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" ועוד, נטו להסכים להצעה זו בבחינת הצלה בשעת הדחק, תוך הצבת הסתייגויות שונות. האדמו"ר מלובלין זצ"ל החליט לבסוף להוציא את יוזמתו אל הפועל בצירוף חלק מן הסייגים, אך למעשה לא התפשטה תקנה זו.

בספרו "משנת אהרן" (שו"ת ח"א סימן כ'), פורס הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל סדרת חילוקים בין המקרה המובא בסוגייתנו לבין הצעתו של האדמו"ר מלובלין זצ"ל.

א. כל הפעולות הנעשות בקרבן, מצטרפות זו לזו ומשלימות האחת את רעותה. לפיכך, "על דעת ראשונה הוא עושה", שהרי יש קשר בין הפעולות. אך בין פעולותיו הסתמיות של האדם אין כל קשר, ומניין לנו כי עסקאותיו בחודש תמוז הן על דעת מה שחשב חצי שנה לפני כן.

ב. בסוגייתנו, בעת ביצוע הפעולה השנייה הכהן שותק. או אז, ניתן לומר, שדעתו כעת היא כפי שפירשה תחילה. הגיון זה אינו קיים בעסקה שהשותפים לה אינם שותקים, אלא עוסקים ב"הלוואה" ו"ריבית". כלומר, הם אינם מותירים חלל ריק אשר ניתן למלא אותו במחשבתם הקדומה.

ג. יש להבדיל באופן מובהק בין המקומות שבהם התורה מתייחסת למחשבה, לבין המקומות שהתורה מתייחסת למעשה. שהנה, מחשבת פיגול מקורה במתחולל בראשו של הכהן [אלא שעליו לבטאה בפיו, לדעת רש"י]. לעומת זאת, ענייני ריבית אינם קשורים כי הוא זה למחשבות, כי אם למעשים, תכלס', לתוצאות המשפטיות שנוצרו על ידי האדם.

מעתה, סוגייתנו מחילה את הכלל "על דעת ראשונה הוא עושה", על כהן העוסק במחשבותיו הקובעות את גורלה של המנחה. במקרה זה, קובעת התורה, כי די במחשבה תת הכרתית של הכהן, כדי לפסול את המנחה. לעומת זאת, בענייני הלוואות ועסקאות, אין בכחה של מחשבה תת הכרתית ליצור חלות משפטית, מחשבה מסוג זה מוגבלת היא בכחה, ואינה יכולה לשנות סדרי עולם [ראה עוד "ברית יהודה" פרק מ' ס"ק ק"ט. "תורת ריבית" פרק ט"ז סעיף ל"ב].

קריאת הפתעה נמלטה מפיותיהם של משתתפי השיעור. הרב י.ג. לא הניח למוסר ההשכל לחמוק מידיו, וכשהוא מצודד בעדינות את מבטו לעבר ה"אורח", סיים ואמר: "מעשה זה, ידידי הקרים, עלול לטפוח על פניו של יהודי בהגיעו לעולם האמת. **אדם** נפנה והולך לבית עולמו זקן ושבע ימים. בן שמונים וחמש שנים. באמתחתו כ- 34,000 ימים, 4,020 חודשים ושמונים וחמש שנים. הרבה. הוא צבר הון רב, עשר, מאה, אלף, עשרת אלפים, מאה אלף, מיליון, דולרים, יורו, נדל"ן וניירות ערך רבים. בראש זקוף וברוח מרוממת הוא צועד לעלמא דקשוט, מוביל אחריו את שיירת ימיו, חודשיו, שנותיו, מעשיו ויוזמותיו.

לפתע, השיירה עוצרת, ובת קול מהדהדת: **ק-ב-ע-ת-ע-י-ת-י-ם-ל-ת-ו-ר-ה-ה-?**

הבאת אתך את המפתח לשערי גן עדן?
הכל טוב. יהודי טוב, בן אדם נחמד, איש מידות, אבל המפתח. בלי מפתח אי אפשר להכנס. הכל יודעים זאת.
ובחרת בחיים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק.
פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף לה/א מדו כמדתו

בגדי אהרן

בילקוט שמעוני נאמר, כי בעת שמשה רבינו הזכיר לאהרן הכהן כי עליו להסתלק מהעולם, ראו כל ישראל שנתקטנה קומתו. ה"שפתי צדיק" מעיר על כך, שאם כן נפסלו בגדי הכהונה שעליו, שהרי כבר אינם "כמדתו"...! כיצד, איפוא, המשיך לעבוד את העבודות שהיו מוטלות עליו?

האדמו"ר מגור זצ"ל, בעל ה"אמרי אמת" השיב על כך, כי יתכן, שכשם שקטנה קומתו בנס, כך גם קטנו בגדיו. ואילו ה"שפתי צדיק" כתב, כי יש מקום לחדש שבגדים שנעשו בהכשר והכהן הוא שהתקטן - לא יפסלו [כדין "גרדומי אבוב וגרדומי תכלת"...] ("פסקי תשובה", ש"מ).

דף לח/א וכפר ונסלח זו היא כפרה זו היא סליחה

כפרה וסליחה

אם כבר כיפר - לשם מה יש צורך עדיין לסלוח? מכאן, אמר רבי אליעזר שמחה רבינוביץ מלומז"א, שסליחה היא תיקון הקלקול שבחטא, היינו, הקרבן מכפר ומרצה את פני ה' על אי הציות לו. אולם, עדיין יש לתקן את הפגם ואת העיוות שנוצר על ידי מעשה העבירה, על כך אומרת התורה "ונסלח לו", אף פגם זה ייסלח לו עם תשובתו וקרבנו... (חידושי רבי אליעזר שמחה, ויקרא).

לעילוי נשמת

הר"ר **פנחס נצר** ז"ל

בן יבדלחט"א ר' אברהם צבי שיחי' ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, התמסר רבות להקמת והפצת הדף היומי בג'ברלטר נלב"ע בחשך ביום ב' מר חשוון תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י מערכת "מאורות הדף היומי"

לעילוי נשמת אבי מורי החזן

הר"ר **שבתי בראון** ז"ל

ב"ר עקיבא הלוי ז"ל נלב"ע א' מרחשון תשמ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו החזן

הר"ר **יחזקאל בראון** הי"ו - מלבורן אוסטרליה

